

2. Стахова М. В., Малик О. В. Конкурентний потенціал як основа формування конкурентоспроможності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск №16, 2017. С. 468-473. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/95.pdf>

Софія Крук
Західноукраїнський національний університет,
м. Тернопіль

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ АГРАРНОМУ РИНКУ: ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

За останні кілька років сільське господарство пережило численні кризи, найзнаковіші з яких це пандемія COVID-19 у 2019 році, яка спочатку порушила виробництво аграрної продукції, а згодом і ланцюги поставок та незаконне та невиправдане вторгнення росії в Україну в лютому 2022 року, що сколихнуло ринки конкретних сільськогосподарських ресурсів і продукції.

На світовий аграрний ринок, поряд із наслідками війни та пандемії, вплинули і наслідки зміни клімату, які проявляються у збільшенні поширеності стихійних лих (повені, посухи, шторми тощо) та хвороб (африканська чума свиней, пташиний грип тощо).

Останніми роками Україна була важливим виробником та експортером сільськогосподарської продукції у світових масштабах, зокрема зерна та рослинної олії. За 2017-2021 рр. Україна виробила близько 4% світового виробництва пшениці, 3% кукурудзи та 6% ячменю та займала вагому частку у світовому експорті цих товарів з частками 9%, 14% та 12% відповідно (рис. 1).

Рис. 1. Частка України у світовому виробництві та експорті деяких сільськогосподарських товарів в 2017-2021 рр., %

Примітка. Побудовано автором на основі даних FAO [1]

Важливість України була ще вищою на світових ринках деяких олійних культурах, а виробництво насіння соняшнику перевищило 25% від загального світового його виробництва. Україна була найбільшим у світі експортером соняшnikової олії, забезпечуючи понад 43% світового експорту соняшnikової олії. За даними FAO такі показники у експорті с/г товарів дозволило Україні бути у п'ятірці найбільших експортерів цих товарів.

Воєнний стан, який діє в Україні майже від початку 2022 року вплинув на всі сторони життя, в тому числі на функціонування аграрного сектору. Через російське вторгнення в Україну з 2022 року аграрний сектор, як і вся економіка, зазнав катастрофічних втрат та деформацій, зокрема загальне виробництво пшениці, кукурудзи, ячменю та соняшнику скоротилося майже на третину порівняно з п'ятирічним (2017-2021рр) середнім показником. Пошкодження інфраструктури та блокуванням портів, значно перешкоджає українському експорту цієї продукції, який, значно впав у 2022-2023 роках (рис.2).

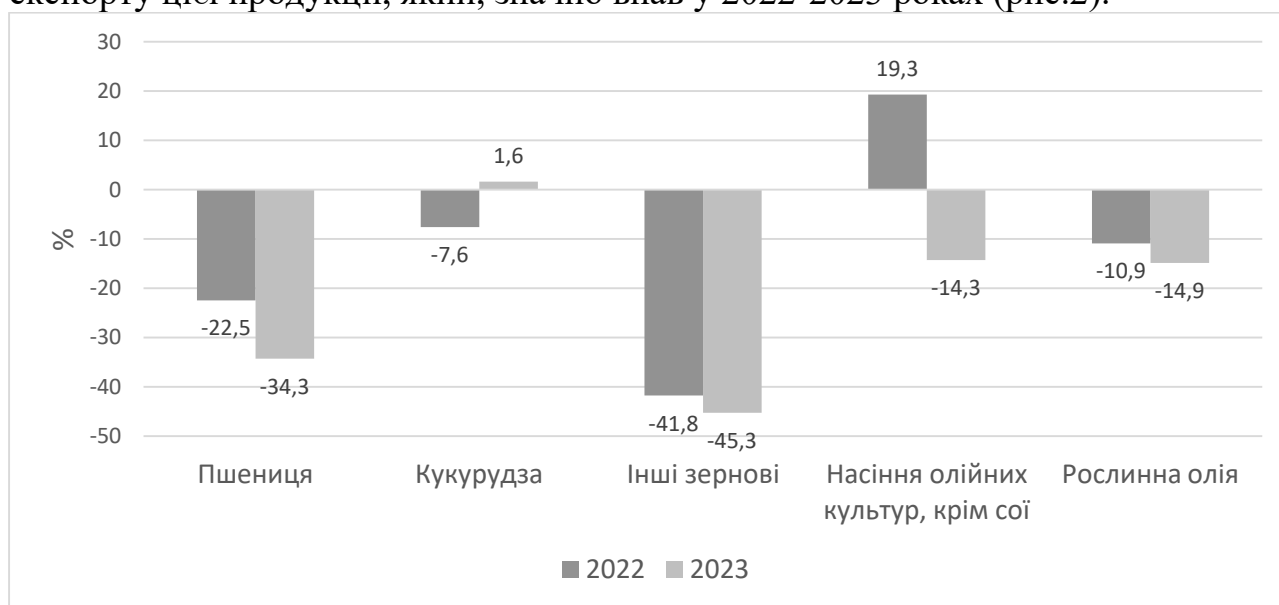

Рис. 2. Український експорт окремих сільськогосподарських товарів в 2022 та 2023 роках порівняно з показниками 2017-2022 рр, %

Примітка. Побудовано автором на основі даних FAO[1]

Через пошкодження інфраструктури у 2022 році більше насіння соняшнику було експортовано, а не перероблено всередині країни, що призвело до деякого збільшення експорту олійних порівняно з історичними середніми показниками. Варто зазначити, що такі показники скорочення експорту української аграрної продукції призвели до значного зростання цін на світовому ринку саме на зернові та олійні товари.

Загалом, аграрний сектор України з 2022 року стикнувся з низкою викликів, зокрема:

- економічні фактори, оскільки витрати на виробництво зросли, а традиційні програми підтримки призупинено;
- збої у виробництві та ланцюжку створення вартості через тимчасову окупацію, замінування сільськогосподарських земель, забруднення с/г угідь

вибуховими речовинами, а також скорочення рівня зайнятості на аграрних підприємствах;

– порушення торгівлі через закриття портів, руйнування критичної інфраструктури, переорієнтації логістики тощо

Подолання цих викликів дасть змогу відновити довоєнні і навіть нарощувати обсяги аграрного експорту. Для відновлення та розвитку експорту продовольства необхідно спрямувати зусилля на зростання зовнішніх поставок та асортименту продукції, збільшення частки продукції з високою доданою вартістю, зростання якості і відповідності міжнародним торговельним вимогам тощо.

Підтримка та відбудова аграрного сектору України має важливе значення для підтримки економічного відновлення країни та продовольчої безпеки у світі, тому одним з напрямів стабілізації і відновлення економіки України має бути формування стратегії повоєнного розвитку аграрного виробництва й експорту та визначення їхнього економічного та товарного потенціалу.

Перелік використаних джерел:

1. Production&Trade: FAOSTAT. Food and Agriculture Organization
URL:<https://www.fao.org/faostat/en/#data>.

Аліна Лепешко

Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ УКРАЇНИ ТА МАГАТЕ В УМОВАХ ВІЙНИ

Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) є міжурядовим форумом науково-технічного співробітництва в ядерній галузі та відіграє ключову роль у світі щодо забезпечення безпеки використання ядерної енергії й контролю за розповсюдженням ядерної зброї. Україна, як країна, що має значний досвід у галузі атомної енергії, є членом цієї організації, співпрацює у багатьох аспектах та підтримує тісні взаємовідносини з нею.

Одним із напрямів співробітництва з МАГАТЕ є підтримка та підвищення безпеки ядерних енергетичних установок, включаючи атомні електростанції, дослідні реактори та інші ядерні об'єкти в Україні. МАГАТЕ активно сприяє покращенню безпеки діючих та припинених Чорнобильських реакторів, а також допомагає у забезпеченні безпечної експлуатації і утилізації ядерних матеріалів та відходів. Крім того, організація надає підтримку в розвитку ядерної енергетики в Україні, сприяючи впровадженню сучасних технологій та стандартів у цій галузі. Також МАГАТЕ активно залучає українських науковців до участі у фахових робочих групах із розробки методологічних документів в сфері використання ядерної енергії, обміну інформацією в рамках спеціалізованих баз даних, навчального процесу в рамках регіональних проектів технічного співробітництва тощо[3].